

Δέσποινα Καρδογέρου
Δήμητρα Ντιρογιάννη
Μαρίζα Τσαχάλη

Ενεργός πολίτης μέσα και έξω από την τάξη

ΕΝΑΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

act:onaid
Μοζι, κατά της φτώχειας και της οδκίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Περιεχόμενα

● Λίγα λόγια για την παρούσα έκδοση **9**

● Πώς να αξιοποιήσεις το υλικό του βιβλίου **10**

● Θεματικοί άξονες ανά μήνα **13**

Σεπτέμβριος
ο μήνας της κάθε
αρχής
15

Δεκέμβριος
ο μήνας των δικαιω-
μάτων
33

Μάρτιος
δύσκολος μήνας για
ήρωες
55

Ιούνιος
ο μήνας της αειφορίας
77

Οκτώβριος
ο μήνας της σποράς
21

Ιανουάριος
ο μήνας που ενώνει το
παρελθόν με το μέλ-
λον
39

Απρίλιος
ο μήνας που κάνει τη
διαφορά
61

Ιούλιος
ο μήνας της δικαιο-
σύνης
85

Νοέμβριος
ο μήνας της δικής μας
(αντι)στάσης
27

Φεβρουάριος
ο μήνας της χαμένης
παιδικότητας
47

Μάιος
ο μήνας του μεγάλου
παζαριού
71

Αύγουστος
ένας φανταστικός
μήνας!
95

● Βιβλιογραφία **101**

Λίγα λόγια για την παρούσα έκδοση

Το βιβλίο που κρατάς στα χέρια σου φιλοδοξεί να αποτελέσει έναν οδηγό έμπνευσης και δράσης που θα σε συντροφεύσει κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς προσφέροντάς σου αφορμές και εργαλεία για να εισαγάγεις στην τάξη την έννοια του ενεργού πολίτη του κόσμου.

Στη σημερινή κοινωνία της γνώσης και της απόγνωσης, οι μαθητές μας χρειάζονται ένα μοντέλο εκπαίδευσης που θα τους βοηθά να χτίσουν μια πολύπλευρη προσωπικότητα βασισμένη σε αξίες, αρχές, στάσεις και συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν πολίτες με κριτική σκέψη οι οποίοι δρουν για έναν κόσμο δικαιότερο και βιώσιμο.

Η εκπαιδευτική πρόταση της ActionAid Ελλάς, που το 2015 συμπλήρωσε 15 χρόνια σταθερής συνεργασίας με την εκπαιδευτική κοινότητα, βασίζεται στις αξίες της ισότητας, της αλληλεγγύης και της συνεργασίας και υιοθετεί μια «μαθητοκεντρική» μεθοδολογία που ενθαρρύνει τον διάλογο, τη συμμετοχή, τη διάδραση και τη δημιουργικότητα και στηρίζεται στη διαθεματικότητα.

Είμαστε ευτυχείς που οι Εκδόσεις Πατάκη μας εμπιστεύτηκαν τη συγγραφή αυτού του βιβλίου, το οποίο ελπίζουμε με τη δική σου συμμετοχή να ζωντανέψει μέσα στην τάξη, αλλά και έξω από αυτή.

Γεράσιμος Κουβαράς

Σε αυτή θα βρεις:

- λόγια-απόψεις διάφορων προσωπικοτήτων
- το «Ημερολόγιο με τις παγκόσμιες ημέρες»
- «Συνέβη κάποιον περασμένο Σεπτέμβριο» («Οκτώβριο», «Νοέμβριο», κ.λπ.)
- την «Ιστορία του μήνα».

Όλες οι παραπάνω υποενόη-
τες λειτουργούν ως εισαγωγή
στο θέμα που πραγματεύετα
ο κάθε μήνας και δίνουν τρο-
φή για σκέψη. Ωστόσο, μπο-
ρείς να τις χρησιμοποιήσεις
με όποιον τρόπο εμπνευστείς
μέσα στην τάξη. Η υποενόη-
τα «Θα συμβεί κάποιον επόμε-
νο Σεπτέμβριο» («Οκτώβριο»,
«Νοέμβριο», κ.λπ.) είναι ένας
χώρος όπου μπορείς να θέσεις
έναν καινούριο στόχο που θα
ήθελες να πραγματοποιήσεις
το επόμενο διάστημα.

...και μαζί με τους μαθητές σου:

- ### Μάχη για ένα πορτοκάλι

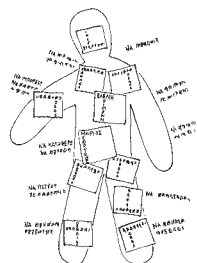
Προσοχή: Οι ομάδες δεν πρέπει να ξέρουν τι είπες στη μία και τι στην άλλη.

Μετά τη μάχη έρχεται η συζήτηση! Σκοπεύετε και ανταλλάξετε απόψεις: Τι θέλετε να σχολιάσετε για το παιχνίδι; Πώς σας φάνηκε ο τρόπος που λυθήκαν τα ζήτημα; Πώς αξιολογήσατε τους σκοπούς να λυθεί; Τι ήταν αυτό που πραγματικά χάριζε τις δύο ομάδες; Τι είναι αυτό που μπορεί να τα ενώνει; Τη δική μας ομάδα τα την ενώνει και τι τη χωρίζει;

Εγώ είμαι, εσύ είσαι, όλοι μαζί είμαστε...

Για να τη δημιουργία του προσωπικού σας σταυρώσετε Καθίνας από σας θα πρέπει να σκεφτείτε μία λέξη που χαρακτηρίζει ως άτομο και που θεωρεί πως είναι ένα θετικό στοιχείο του χαρακτήρα του. Ταπεινά γράφετε τη λέξη στο post-it καθώς στο όνομά σας χρησιμοποιούνται ένα και να γράψετε του Καθίνας τα post-it εσωτερικά του περιγράμματος. Εξωτερικά του περιγράμματος καθώς σημειώνετε ένα «όχι» να τη γράψετε εσφαλμένα.

Μετρήστε τώρα τους στόχους σας και συζητήστε: Πόσους κοινούς στόχους έχετε; Τι μπορεί να σημαίνει αυτό για την ομάδα σας; Ξεκινήστε οργανώνοντας τις ενέργειές πο-
θα κάπως για να τους πετύχετε;
Καλή χρονιά!

Σε αυτή θα βρεις τις δραστηριότητες του μήνα. Οι δραστηριότητες είναι σχεδιασμένες κυρίως για μαθητές των τελευταίων τάξεων του δημοτικού, του γυμνασίου και του λυκείου, με διαφορετικό αλλά εξίσου ενδιαφέρον αποτέλεσμα. Εσύ καθορίζεις ποιες θα εφαρμόσεις και πώς, αξιοποιώντας τη δυναμική της ομάδας σου.

Ο τίτλος της δραστηριότητας «**Ξύλι είμαι, σου είσαι. Δίλε με!**» είμαστε...» έχει μείνει αναλλοίωτος. Έπειτα που δίλε με! μετρήσατε τη «δύναμη» σας, συγκληρώσατε την παραπάνω πρόταση, πήνε τη μια μεγάλη σφίδα και κολλήσατε τη στην τσέλη σας. Έτσι θα θυμάστε ανά πάσα στιγμή ποιος πραγματικά είστε και ποια είναι η δύναμή σας.

κρίσιμα: Διαμορφώνω άποψη, σχηματίζω γνώμη για κάποιον ή για κάτι ύστερα από μια λογική διακρίσιμα από την εκτίμησή.	Διευρυγμένος: Χαρακτηρισμός πολιτικού κυρίως προσώπου, που για να πετύχει τους σκοπούς του παρακλίνει και παραποιεί τον λαό με απειλητικές υποσχέσεις και καλοσύνη.	ομάδα: ο σύνταγμα, σε αριθμό βρίσκονται χιόρο β. γνωρίζω σκοπούς στα.
---	--	--

Τέλος, αν έχεις χρόνο, διάβασε:

Σοφία Μαντουβάλου, Η δασκάλα που το κεφάλι της έγινε καρδία, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2014

Μένες με συστατάμενα θέματα: Μάρτιο:

Σε αυτή θα βρεις:

α) το «Λίγο πριν τελειώσει ο μή-
νας», δραστηριότητα αξιολόγη-
σης του μήνα, και

β) το «Γλωσσάρι», το οποίο δε
φιλοδοξεί να αντικαταστήσει
ένα λεξικό, αλλά να επανα-
προσδιορίσει μαζί με σένα και
τους μαθητές σου, με βάση τον
θεματικό άξονα του μήνα, το
νόημα κάποιων εννοιών που
πραγματεύεται το βιβλίο.

Θεματικοί άξονες ανά μήνα

Σεπτέμβριος

- ομαδικότητα
- συνεργασία
- «δέσιμο» της ομάδας

Οκτώβριος

- φτώχεια
- πείνα
- άνιση κατανομή αγαθών
- εκπαίδευση

Νοέμβριος

- αλληλεγγύη
- ανάπτυξη κριτικής σκέψης
- διαμόρφωση θέσης απέναντι στα πράγματα

Δεκέμβριος

- ανθρώπινα δικαιώματα
- καταπάτηση και προάσπιση δικαιωμάτων

Ιανουάριος

- γενοκτονία
- ειρήνη
- επίλυση διαφορών

Φεβρουάριος

- παιδική εργασία
- δικαίωμα στην εργασία
- παιδιά-μαχητές

Μάρτιος

- αόρατοι ήρωες
- οι πολίτες ως φορείς αλλαγών

Απρίλιος

- ρατσισμός
- ανεκτικότητα
- σεβασμός στη διαφορετικότητα

Μάιος

- εργασία,
- δίκαιο εμπόριο,
- ηθική κατανάλωση

Ιούνιος

- περιβάλλον
- αειφόρος ανάπτυξη

Ιούλιος

- δικαιοσύνη
- ισότητα

Αύγουστος

- ο δάσκαλος που θέλω να γίνω όταν μεγαλώσω

Σεπτέμβριος

ο μήνας της κάθε αρχής

Λέξεις-κλειδιά:

ομαδικότητα,
συνεργασία,
«δέσιμο» της ομάδας

«[...] να πλάθουμε ανθρώπους με καθαρό στοχαστικό νου, που είναι σε θέση να κρίνουν οι ίδιοι υπεύθυνα όσα προβλήματα τους παρουσιάζει η ατομική και η ομαδική ζωή τους, χωρίς να παρσύρονται στην άβουλη αγέλη από τον πρώτο δυνατό ή δημαγωγό της μέρας».

Αλέξανδρος Δελμούζος*

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

- Διεθνής Ημέρα για την Εξάλειψη του Αναλφαβητισμού
- Διεθνής Ημέρα Δημοκρατίας
- Διεθνής Ημέρα Ειρήνης

* **Αλέξανδρος Δελμούζος** (1880-1956): Έλληνας παιδαγωγός και κύριος εκπρόσωπος του εκπαιδευτικού δημοτικισμού και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης

Συνέβη κάποιον περασμένο Σεπτέμβριο

✓ Τον Σεπτέμβριο του 1908 είχαν πια ολοκληρωθεί οι ετοιμασίες για το άνοιγμα του Ανώτερου Παρθεναγωγείου του Βόλου. Σε λίγες μέρες το νέο εκπαιδευτικό ίδρυμα θα άνοιγε τις πόρτες του, και το διδακτικό προσωπικό, με διευθυντή τον Αλέξανδρο Δελμούζο, θα καλημέριζε τις μαθήτρίες του στη δημοτική για πρώτη φορά. Στόχος του ήταν η ανώτερη μόρφωση κοριτσιών και, πραγματικά, έθεσε τις βάσεις για την εφαρμογή μιας προοδευτικής παιδαγωγικής στην Ελλάδα. Εφάρμοσε καινοτομίες τόσο στο είδος των μαθημάτων, όσο και στο ύφος και στο περιεχό-

μενο της διδασκαλίας. Ήταν το πρώτο σχολείο στην Ελλάδα όπου δοκιμάστηκαν πρωτοπόρες για την εποχή μέθοδοι, η μαθητοκεντρική διδασκαλία, η αρχή της αυτενέργειας και του ανοιχτού διαλόγου μεταξύ μαθητή και εκπαιδευτικού, μέθοδοι που, αν και σήμερα έχουν θεσμοθετηθεί, αποτελούν πρόκληση για κάθε εκπαιδευτικό. Στα 1911 το Παρθεναγωγείο του Βόλου θα έκλεινε οριστικά τις πύλες του. Η πόρτα όμως που άνοιξε για μια σειρά μεταρρυθμίσεων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα θα έμενε για πάντα ανοιχτή.

Θα συμβεί κάποιον επόμενο Σεπτέμβριο

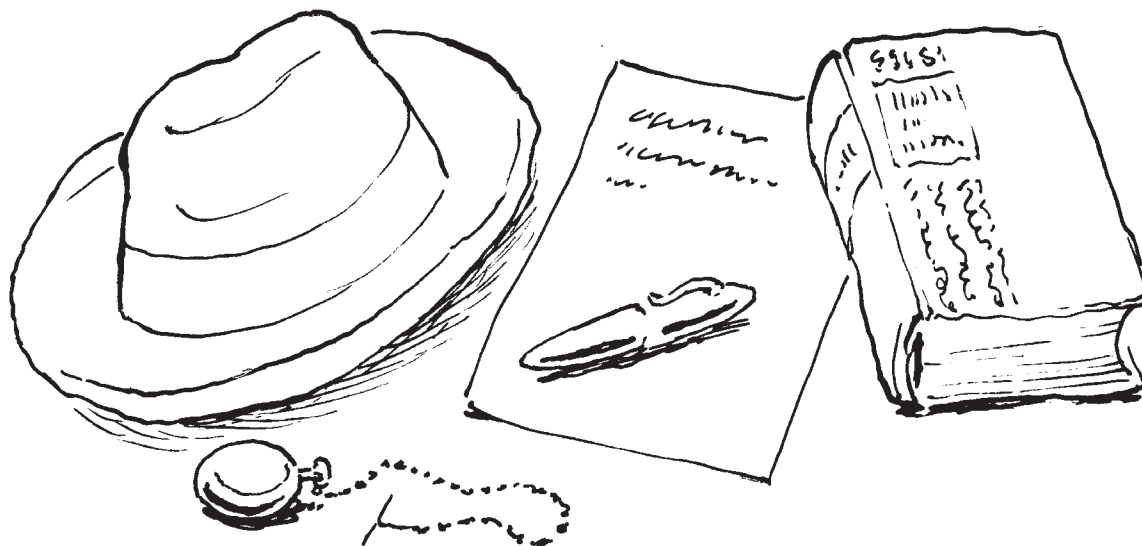
Η ιστορία του μήνα!

Από το 2013 συμβαίνει ένα παιδαγωγικό και πολιτισμικό πείραμα στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών. Ένας πυρήνας εκπαιδευτικών του σχολείου ανέλαβε την πρωτοβουλία διαμόρφωσής του σε φορέα πολιτισμού που θα υπερασπίζεται κυρίως τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αποδοχή της ετερότητας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, το σχολείο ανοίγει τις πόρτες του σε κάθε επίσημη ομάδα και φορέα που προασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ψυχική υγεία και τον πολιτισμό. Όλες οι δράσεις κορυφώνονται στα τέλη Μαΐου, με το Μεγάλο Φεστιβάλ Αγάπης που διοργανώνε-

ται κάθε χρόνο στον χώρο του σχολείου. Περισσότεροι από 150 εθελοντές (οργανώσεις, φορείς, ιερείς, καλλιτέχνες, γονείς, παππούδες και γιαγιάδες, παιδιά κ.ά.) συμμετέχουν για να στηθεί αυτή η γιορτή για την αποδοχή της ετερότητας και τα δικαιώματα όλων.

Η τοπική κοινωνία έχει αγκαλιάσει το εγχείρημα αυτό και το υποστηρίζει με ενεργό τρόπο. Οι μεγάλοι λένε πως παίρνουν ελπίδα κάθε φορά από αυτή την εκδήλωση και τα παιδιά δηλώνουν πως η μέρα του φεστιβάλ είναι η πιο χαρούμενη ημέρα της ζωής τους. (<http://2dim-acharn.att.sch.gr/> – ανακτήθηκε στις 10-09-2015)

Βάλτε τις βάσεις για μια καινούρια αρχή...

...και μαζί με τους μαθητές σου:

- ανακαλύψτε τη δυναμική της ομάδας σας
- προσεγγίστε την έννοια της συνεργασίας
- «χτίστε» την ομαδικότητα στην τάξη σας.

Μάχη για ένα πορτοκάλι

Χώρισε την τάξη σου σε δύο μικρότερες ομάδες. Ζήτησε από τη μία να σε περιμένει έξω από την τάξη και εξήγησε σε αυτήν που έμεινε ότι θα χρειαστεί ένα πορτοκάλι για να φτιάξει έναν φυσικό χυμό. Πήγαινε έπειτα στην ομάδα που βρίσκεται έξω από την τάξη και εξήγησε ότι θα χρειαστεί τη φλούδα από ένα πορτοκάλι για να φτιάξει ένα κέικ.

Προσοχή: Οι ομάδες δεν πρέπει να ξέρουν τι είπες στη μία και τι στην άλλη.

Τώρα μπορούν οι δύο ομάδες να βρεθούν στον ίδιο χώρο. Σχηματίζουν από μία γραμμή και στέκονται η μία απέναντι από την άλλη. Βάλτε στη μέση το πορτοκάλι και... έτοιμοι για μάχη με το τρία! Μέσα σε 4 λεπτά πρέπει η κάθε ομάδα να πάρει αυτό που χρειάζεται. Βάλτε μόνο τον περιορισμό ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν βία.

Μετά τη μάχη έρχεται η συζήτηση!

Σκεφτείτε και ανταλλάξτε απόψεις: Τι θέλετε να σχολιάσετε για το παιχνίδι; Πώς σας φάνηκε ο τρόπος που λύθηκε το ζήτημα; Πώς αλλιώς θα μπορούσε να λυθεί; Τι ήταν αυτό που πραγματικά χώριζε τις δύο ομάδες; Τι είναι αυτό που μπορεί να τις ενώσει; Τη δική μας ομάδα τι την ενώνει και τι τη χωρίζει;

Εγώ είμαι, εσύ είσαι, όλοι μαζί είμαστε...

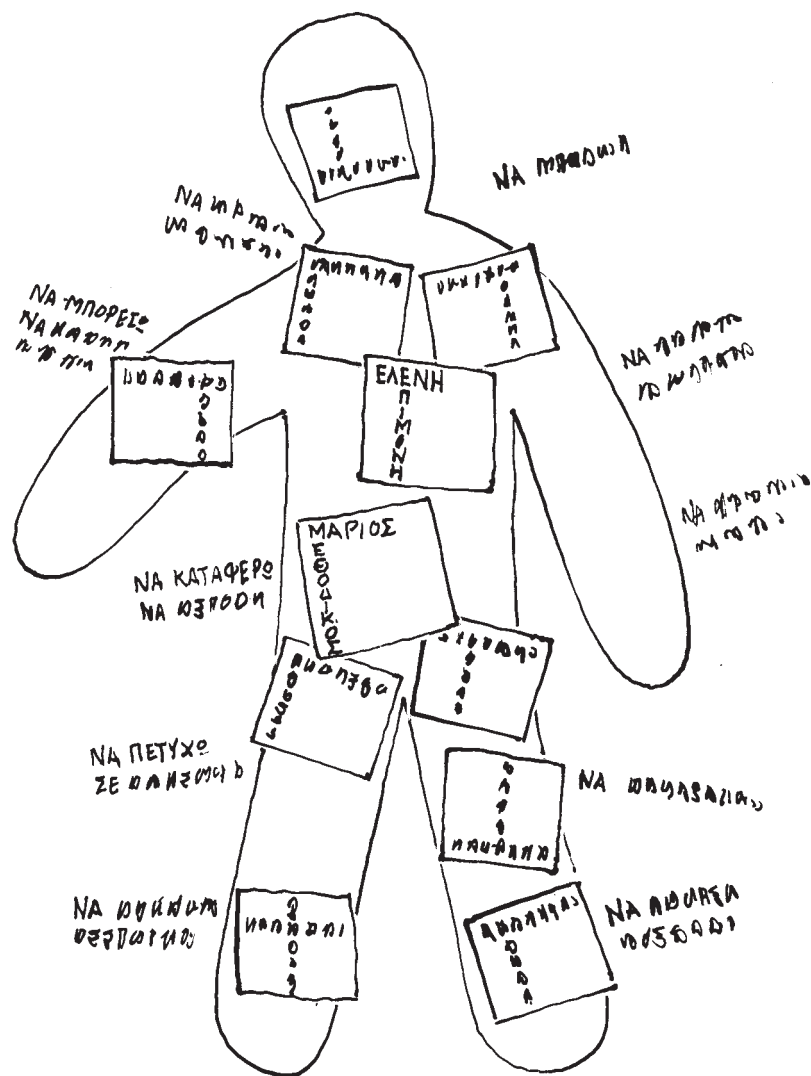
Πάρε ένα μεγάλο χαρτί και ένα μικρό μολύβι, σχεδίασε ένα ανθρώπινο περίγραμμα και κόλλησέ το στον τοίχο. Μοίρασε σε κάθε παιδί, αλλά και σε σένα, ένα post-it και γράψτε πάνω το όνομά σας.

Ωρα για τη δημιουργία του προσωπικού σας σταυρόλεξου! Καθένας από σας θα πρέπει να σκεφτεί μία λέξη που τον χαρακτηρίζει ως άτομο και που θεωρεί πως είναι ένα θετικό στοιχείο του χαρακτήρα του. Έπειτα γράψτε την πάνω στο post-it κάθετα στο όνομά σας χρησιμοποιώντας ένα από τα γράμματά του. Κολλήστε τα post-it εσωτερικά του περιγράμματος. Εξωτερικά του περιγράμματος καθένας σημειώνει ένα «θέλω» του για τη νέα σχολική χρονιά.

Ωρα να μετρήσετε τη δύναμη της ομάδας σας!
Παρατηρήστε πώς διαμορφώθηκε ο άνθρωπος και συζητήστε: Ποιος αλήθεια είναι; Δώστε του ένα όνομα. Τι αντιπροσωπεύει για το σύνολο της τάξης σας ο άνθρωπος αυτός;

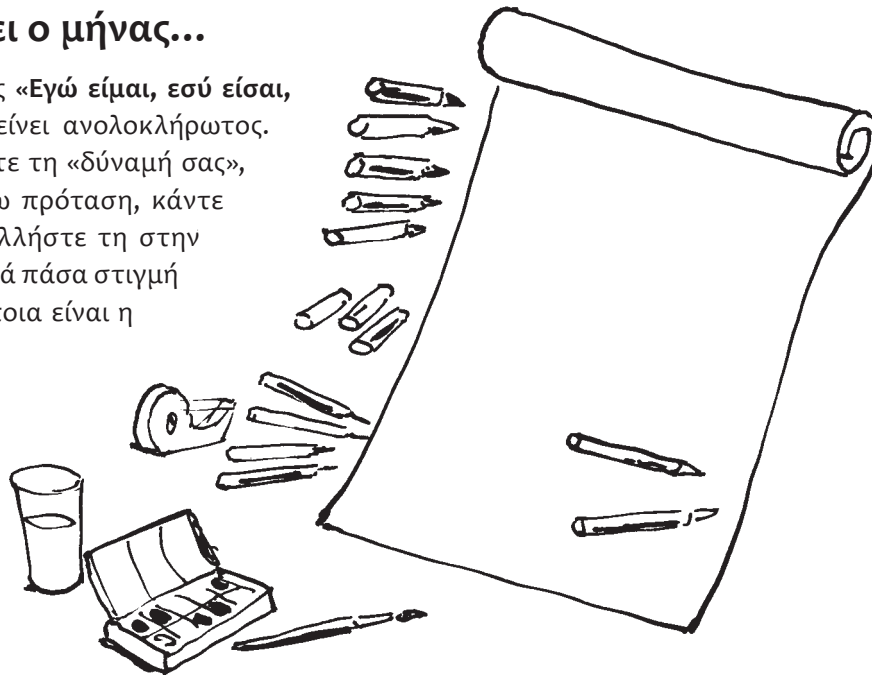
Μετρήστε τώρα τους στόχους σας και συζητήστε: Πόσους κοινούς στόχους έχετε; Τι μπορεί να σημαίνει αυτό για την ομάδα σας; Ξεκινήστε οργανώνοντας τις ενέργειες που θα κάνετε για να τους πετύχετε!

Καλή αρχή!

Και λίγο πριν τελειώσει ο μήνας...

Ο τίτλος της δραστηριότητας «Εγώ είμαι, εσύ είσαι, όλοι μαζί είμαστε...» έχει μείνει ανολοκλήρωτος. Τώρα που όλοι μαζί μετρήσατε τη «δύναμή σας», συμπληρώστε την παραπάνω πρόταση, κάντε τη μια μεγάλη αφίσα και κολλήστε τη στην τάξη σας. Έτσι θα θυμάστε ανά πάσα στιγμή ποιοι πραγματικά είστε και ποια είναι η δύναμή σας.

Γλωσσάρι

κρίνω: Διαμορφώνω άποψη, σχηματίζω γνώμη για κάποιον ή για κάτι ύστερα από μια λογική διεργασία και την εκθέτω.

δημαγωγός: Χαρακτηρισμός πολιτικού κυρίως προσώπου, που για να πετύχει τους σκοπούς του παραπλανά και παρασύρει τον λαό με απατηλές υποσχέσεις και κολακείες.

ομάδα: Σύνολο προσώπων, συχνά λίγων σε αριθμό, τα οποία: **α.** βρίσκονται στον ίδιο χώρο **β.** έχουν κοινά γνωρίσματα ή κοινούς σκοπούς ή χαρακτηριστικά.

στόχος: Το μέσο ή τα μέσα που χρησιμοποιεί κάποιος για να πετύχει τον σκοπό που επιδιώκει.

σκοπός: Ό,τι αποτελεί την τελική επιθυμία, πρόθεση και επιδίωξη κάποιου, εκείνο προς το οποίο κατευθύνονται οι επιμέρους ενέργειες και προσπάθειές του.

Τέλος, αν έχεις χρόνο, διάβασε:

Βένιγκερ Μπριγκίτε, Ένας για όλους και όλοι για έναν, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2013

Σοφία Μαντουβάλου, Η δασκάλα που το κεφάλι της έγινε καζάνι, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2014